

Óravázlatok

I. Bevezető óra

1–2. Bevezető

3–6. Brainstorming

Kiinduló kérdés: *Mi jut eszetekbe, ha meghalljátok Jókai nevét?*

A diákok címszavakban osztják meg előzetes tudásukat, emlékeiket, esetleg előítéleteiket Jókairól. A tanár irányítja a munkát, kérdésekkel segíti a tanulókat; a hozzászólásokat gondolattérkép formájában a táblán rögzíti.

(Megjegyzés: a brainstorming alkalmas a figyelem felkeltésére, az előzetes ismeretek feltárására, ezáltal a tanulási egység megalapozására.)

7–12. Előfeltevések, előítéletek

(Előkészítés az órát megelőzően: a tanár felteszi a ChatGPT-nek a következő kérdéseket:

1. *Mit gondolnak a mai olvasók Jókairól?*
2. *Milyen előítéletek élnek Jókaival kapcsolatban?*

A tanár felolvassa a válaszokat, és arra kéri a tanulókat, hogy reflektáljanak azokra. A kialakuló beszélgetés során a diákok egymás állításaira is reagálnak. Összegzésként a tanár néhány mondatban tisztázza, hogy miként alakulhattak ki ilyen, nem mindig megalapozott előítéletek.

(Megjegyzés: a fenti módszerrel a tanár nem pusztán a diákok meglévő ismereteit mozgósíthatja, hanem információkat kap arról is, hogy milyen – megalapozott vagy megalapozatlan – előítéletekből kell kiindulnia. Ráadásul ily módon már a tanulási egység legelején lehetőséget kap arra, hogy tematizáljon egy fontos problémát és reflektáljon is rá. A ChatGPT válaszait érdemes a digitális tábla segítségével kivetíteni.)

13–26. Jókai pályája

Diavetítés: Jókai élete és írói pályája; a legfontosabb regények néhány szóban.

27–30. Jókai „titka”

Feladat: *Jókai már életében az egyik legismertebb és legolvasottabb magyar író volt – és az maradt több mint száz évvel a halála után is. Beszéljétek meg négyfős csoportokban, hogy mi a Jókai-jelenség titka, azaz melyek Jókai prózájának azok a vonásai, amelyek annyira vonzóvá teszik ezeket a szövegeket az egykori és jelenlegi olvasók szemében!*

(Megjegyzés: a feladat az érdeklődés, a motiváció felkeltésére is alkalmas, hiszen kifejezetten a Jókai-próza tartósan vonzó vonásainak kiemelésére ösztönöz. Emellett támogatja a kooperációt, az önálló, problémaközpontú gondolkodást, sőt, akár annak felismerésére és kimondására is lehetőséget adhat, hogy minőség és népszerűség nem feltétlenül következik egymásból.)

31–34. A feladat megbeszélése

(Megjegyzés: bár értelemszerűen csoportonként érdemes meghallgatni a válaszokat, minthogy minden csoport ugyanarra a kérdésre kereste a választ, célszerű lehetővé tenni, hogy bárki hozzászólhasson az egyes csoportok válaszaihoz. Várt válasz például: a, természetes, színes, gördülékeny stílus; b, fordulatos cselekményszöveg; c, sokszínűség stb.)

35–43. Játék: kérdezd Jókait!

A játék előkészítéseként a tanár létrehoz egy Jókai-chatbotot, amely az író „alakítva” válaszol majd a diákok kérdéseire. A játék előtt röviden bemutatja ezt a chatbotot, a diákok pedig kérdéseket tesznek fel neki Jókairól, mégpedig elsősorban – az óra témájához kapcsolódva – életéről, írói pályájáról, művészetéről.

(Megjegyzés: a játék nemcsak a hangulat oldását szolgálja, de a rögzítést is segíti, miközben az MI kevésbé ismert lehetőségeinek felmutatásával az IKT-kompetenciák fejlesztését is segíti.)

44–45. Szorgalmi feladat

Végezzetek kutatómunkát, és írjatok ismeretterjesztő cikket vagy készítsetek vlogbejegyzést Jókai filmen címmel!

II. **Az arany ember I.**

1–2. Bevezető

3–8. Felelés

Két ember felel Jókai életművéből. A felelés során az ismereteken van a hangsúly: fogalmak, műfajok, művek, életút.

9–12. Ráhangelődés

A tanár kivetíti az MKPK kiadásában megjelent tankönyv *Jókai Mór: Az arany ember – Műfaj és motívumok* c. fejezetének mottóját.¹ Ezután arra kéri a tanulókat, hogy hozzanak példát a mottó és saját

---

¹ „Nincs az emberi tudásnak olyan területe, amelyet Jókai be ne járt volna: hazai és külföldi történelem; a természet világa állataival, növényeivel és ásványaival; a föld rétegeinek és őslényeinek tudománya; földművelés és művészet; pénzügy és politika; csillagászat és csillagjósolás, alkímia és vegytan; néprajz és néplélektan; különösen kedveli a földrajzot, az útleírást, a föld merész felfedezőit. Ismeri a világirodalom régi és új képviselőit, a magyar irodalom remekeit és ponyvatermékeit, a XIX. század legnagyobbjainak kortársa és barátja.” (Tolnai Vilmos)

olvasmányélményük alapján Jókai regényvilágának változatosságára, Jókai enciklopédikus alkotásmódjára.

(Várt válasz például: a természettudományos érdeklődés megjelenik a Vaskapu leírásában vagy a Senki szigete jeleneteiben, a társadalmi-politikai-történelmi érdeklődés Timár karriertörténetében stb.)

13–18. A regény műfaja(i)

A tanár vázolja a regény műfaji kérdéseit, feleleveníti a *kalandregény* és a *társadalmi regény*, illetve bevezeti a *tárcaregény* (és esetleg az *analitikus regény*) fogalmát.

(Megjegyzés: a digitális táblán megjelenített vázlat gördülékenyebbé teszi az előadást, segíti a jegyzetelést.)

19–23. Az arany ember

A tanár a következő feladat bevezetéseként röviden bemutatja a regény címbe emelt kulcsmotívumát, különös tekintettel annak folyamatosan módosuló jelentéslehetőségeire.

(Megjegyzés: a digitális tábla használata ebben az egységben is ajánlott.)

24–31. Az arany ember motívumhálója

A diákok egy kiosztványon megkapják a választ, amit a mesterséges intelligencia a következő kérdésre adott: *Mutasd be Az arany ember motívumhálójának szerepét!* Feladat: *Hatfős csoportokban dolgozva egészsétsétek ki a szöveget saját élményetek alapján, majd válasszatok a motívumok közül egyet, és mutassátok be, hogyan változik a jelentése a regény folyamán!* Kikötés: *az arany motívumát nem lehet választani.*

(Lehetséges választások például: hold, pénz stb.)

32–43. A feladat megbeszélése

(Megjegyzés: fontos, hogy a tanár minden választ értékeljen, a diákok pedig reflektálhassanak a többiek hozzászólásaira.)

44–45. Házi feladat

Ábrázoljátok Az arany ember fontosabb szereplőinek viszonyrendszerét tetszőleges eszközökkel!

III. Az arany ember II.

1–2. Bevezető

3–9. Szereplők

A diákok hatfős csoportokat alkotnak. Feladat: *Beszélgétek meg a házi feladataitokat, és alkossatok egy új, közös ábrát!*

10–17. A feladat megbeszélése

A tanár a következő kérdések mentén vezeti a megbeszélést:

*Mi az, amiben mindannyian egyetértettek?
Mi az, amiről vitatkoztatok, és mire jutottatok?*

Ha szükséges, ő maga is hozzászól, és további kérdéseket tesz fel. Közben a táblára vázolja a csoport közös ábráját (ennek megalkotása az egység voltaképpen célja).

18–20. Jókai jellemei

A tanár röviden bemutatja Jókai (és általában a romantika) jellemformálásának jellegzetességeit.

(Megjegyzés: részben új ismeret átadásáról, részben lényegi előismeretek felelevenítéséről lévén szó fontos, hogy a táblára vezetett vagy a digitális táblán megjelenített vázlat segítse a jegyzetelést.)

21–25. Mellékszereplők

A korábban kialakított csoportok számára a tanár kijelöl egy-egy fontosabb mellékszereplőt, és a következő feladatot adja: *Készítsétek el a szereplő jellemterképét!*

(Megjegyzés: a csoportok munkáját idézeteket tartalmazó kiosztvány is segítheti.)

26–33. A feladat megbeszélése

34–37. Timár Mihály

A tanár felhívja a figyelmet arra, hogy Timár figurája különbözik a legtöbb Jókai-regényalaktól, majd irányított beszélgetést kezdeményez a főhős jelleméről. A közben felmerülő fontosabb megállapításokat a táblára írja.

38–43. Autószalon

A tanár bemutatja a képeket, amelyeket az MI a következő kérésre készített: *Melyik regényszereplő milyen autómárkát választana magának a regénybeli karaktere alapján? Ábrázold a szereplőt a választott autóval, és indokold a döntésedet!* Arra kéri a tanulókat, hogy értékeljék az eredményeket, és osszák meg saját ötleteiket.

(Megjegyzés: ha az idő engedi, az indoklásokról is érdemes beszélgetni. Ez az egység – azon túl, hogy alkalmas a hangulat oldására és a motiválásra – a kreativitást és a kritikus gondolkodást is fejleszti.)

44–45. Házi feladat

Gyűjtsetek minél több sziget-történetet saját irodalmi és filmélményeitekből! Próbáljátok ezek alapján néhány mondatban megfogalmazni, milyen jelentések kapcsolódhatnak a sziget-motívumhoz!

IV. Az arany ember III.

1–2. Bevezető

3–7. Szigetek

A diákok megosztják otthon összegyűjtött sziget-történeteiket. A példákat a tanár közösen felépített gondolattérképen rögzíti.

8–13. Egy archetípus jelentésrétegei

A tanár feleleveníti az *archetípus* fogalmát, majd négyfős csoportokra osztja az osztályt. Feladat: *Foglaljátok össze vázlagszerűen az összegyűjtött példák alapján, hogy milyen archetipikus jelentések kötődnek a sziget-motívumhoz!*

(Várt válasz például: földi paradicsom, elszigeteltség, magány, érintetlen természet; az ismeretlen, a rejtélyes, a varázslatos önálló törvények szerint működő helyszíne stb. *Megjegyzés:* a feladat – azon túl, hogy segít az ismeretek felelevenítésében – az önálló ismeretszerzést is bátorítja.)

14–18. A feladat megbeszélése

(*Megjegyzés:* fontos, hogy a megbeszélés eredményei a táblára kerüljenek.)

19–28. Sziget és külvilág

A tanár által irányított beszélgetés a következő kérdések mentén: *Mivel áll szemben, mit ellenpontos a regényben a Senki szigete? Milyen Az arany emberben ábrázolt társadalom? Hogyan viszonyulnak az egyes szereplők, különösen Timár ehhez a társadalomhoz?*

(*Megjegyzés:* a jól irányított beszélgetés eredményeként a diákok válaszaikkal, hozzászólásaikkal segítik az anyag közös felépítését, azaz a regény megértését.)

29–43. Kiselőadás²

Feladatleírás: *A Senki szigetének mintája egy elterjedt, de nehezen alátámasztható elképzelés szerint a mára teljesen eltűnt Ada Kaleh lehetett. Nézz utána a sziget nem mindennapi történetének, és készíts a témáról kiselőadást! Térj ki arra is, hogy milyen érvek szólnak a két*

---

² Amennyiben a csoportban nem volt Jókai-projekt vagy annak nem volt része a szigettel kapcsolatos feladat.

sziget azonosítása ellen! Kiselőadásod színesítésére használj eredeti fényképeket!

(Megjegyzés: érdemes időt hagyni a kérdésekre is. A feladatleírásban kiköthető, hogy az előadó készítsen handoutot.)

44–45. Szorgalmi feladat

Képzeld el, hogy te magad is kivonulsz a világból, és életed hátralévő éveire egy szigetre költözöl! Milyen lenne a te ideális szigeted? Tervezd meg minél alaposabban, és ha van kedved, illusztráld is a tervedet!

V. Az arany ember IV.

1–2. Bevezető

3–6. Vitaindító

A tanár felírja a táblára a következő két állítást:

1. *A regény a romantikus illúziók világában fejeződik be.*
2. *A regény végére a Senki szigete utópiának, romantikus illúziónak bizonyul.³*

Ezután kérdésekkel segít a diákoknak megérteni a két állítás közti különbséget, majd arra kéri őket, hogy személyes véleményük alapján válasszanak az osztályterem két sarka között.

7–19. Felkészülés a vitára

Feladat: *Készüljétek fel egy vitára! Gyűjtsétek össze érveiteket, és beszéljétek meg, hogyan cáfolhatjátok a másik csapat várható érveit! A tanár körbejárva felügyeli a munkát, ha kell, segít, tanácsokat, ötleteket ad, kérdéseket tesz fel.*

(Várt érvek például: 1. Timár gondosan felépített terve révén a sziget valószínűtlenül tökéletes idillé válik. 2. Timár megoldása határozott időre szól stb.)

20–28. Vita

A tanár kijelöli a kereteket, és moderálja a vitát.

(Megjegyzés: az érvelés mederben tartásához használhat segédeszközt is, pl. kislabdát.)

29–33. Értékelés és lezárás

A tanár értékeli és röviden összegzi a vitát, majd a táblára vezeti a legfontosabb érveket.

---

³ Ha a csoport igényei úgy kívánják, kevésbé finom különbségtétellel is lehet dolgozni, pl.: 1. *A regény kicsengése egyértelműen pozitív.* 2. *A regény kicsengése egyértelműen negatív.*

34–43. Nyelv és stílus

A tanár röviden, a digitális táblán vetített részletek segítségével mutatja fel a regény stilisztikai gazdagságát.

(Megjegyzés: a részletek felolvasása után mindig ad lehetőséget a hozzászólásra.)

44–45. Házi feladat

Írassatok egy tetszőleges MI-alkalmazással novellát Jókai stílusában! Olvassátok el a novellát, és jegyezzétek le tapasztalataitokat, megfigyeléseiteket!

VI. Jókai novellisztikája

1–2. Bevezető

3–15. Jókai-hamisítványok

A diákok elmondják, milyen élmény volt az MI által írt novellát olvasni. Ennek apropóján a tanár beszélgetést kezdeményez a mesterséges intelligencia és az irodalom kapcsolatáról például hasonló kérdések mentén:

*Vajon miért nem képes az MI tökéletes Jókai-novellát írni?
Melyek azok a mozzanatok, amelyek meggyőzőek voltak, és melyek azok, amelyek nem?
Mi különbözteti meg az írói kreativitást az MI egyébként lenyűgöző generatív képességétől? stb.*

(Megjegyzés: a hasonló feladatok és az azokra való reflektálás az egyre inkább kulcsfontosságúvá váló MI-tudatosság kialakítása miatt különösen fontos.)

16–21. A novellista Jókai

A tanár röviden bemutatja az írónak ezt a kevésbé ismert oldalát, érintve a *novella*, az *anekdota*, a *mese* és a *monda* már ismert fogalmait.

22–27. Elemzés előtt

Az osztály csoportokra oszlik. A csoportok fele-fele arányban a következő két feladatot kapják:

- 1. Írjatok öt elemzési szempontot A huszti beteglátogatók című novellához!*
- 2. Írjatok öt elemzési szempontot A tengerszem tündére című novellához!*

28–33. Felelettery

Minden csoport kicseréli elemzési szempontjait egy olyan csoporttal, amely a másik novellával foglalkozott. Feladat: *Írjatok felelettervet egy 3 perces felelethez saját olvasmányélményetek és a másik csoporttól kapott szempontok segítségével!*

(Megjegyzés: a hasonló feladatok előnye, hogy a „nyers” ötletek, megfigyelések, megállapítások logikus gondolatmenetté szervezését gyakoroltatják.)

34–39. Feleletek

Két önkéntes csoportnak lehetősége van arra, hogy szóvivőjük útján bemutassák a munkájukat egy-egy felelet formájában. A tanár arra biztatja a diákokat, hogy vessék össze saját munkájukat az elhangzó feleletekkel.

(Megjegyzés: a többi csoportnak fel kell kínálni a lehetőséget, hogy feleletterveiket megmutassák, és azokra visszajelzést kapjanak.)

40–45. Összegzés és értékelés

A tanár röviden – a feleletekre is reflektálva – kiemeli a két novella néhány fontosabb jellegzetességét.

VII. Összefoglalás

1–2. Bevezető

3–12. Kvíz

A játék egy okostelefonos alkalmazás segítségével zajlik. A tanár feladata a szabályok tisztázása és a verseny felügyelete.

(Megjegyzés: Ehhez a játékhoz olyan alkalmazás javasolt – pl. Kahoot –, amely valós időben képes összegezni és megjeleníteni az eredményeket. A kérdések összeállításában segítséget jelenthet a Jókai weblapján található kvíz. A motiváció szempontjából fontos, hogy a tanár a legjobb játékosokat saját szisztémája szerint jutalmazza. A verseny összeköthető a témazáró dolgozattal is, pl. a dolgozatba beszámított pluszpontok által.)

13–19. Mémverseny

A tanár négy-hatfős csoportokra bontja az osztályt, majd minden csoportnak kioszt 5–8, lehetőleg közismert mémsablont. Feladat: *Alkossatok Jókaihoz kapcsolódó mémeket a kiosztott sablonokból! Nem baj, sőt, kifejezetten jó, ha az elkészült mémekben szerepet kap a „bennfentes” humor, amelynek megértéséhez a Jókai kapcsán tanultak ismerete szükséges.*

(Megjegyzés: érdemes minden csoportnak különböző sablonokat osztani. Ez a játék motiválja a diákokat, jó hangulatot teremt, megmozgatja a kreativitást, mindenekelőtt pedig hozzájárul a tananyag „észrevétlen” áttekintéséhez.)

20–24. Mémverseny – megosztás

A tanár kivetíti az egyes csoportok által kívánt sablonokat, majd lebonyolítja a szavazást. A nyerteseket saját szisztémája szerint jutalmazza.

(Megjegyzés: a szavazáshoz szintén jól használhatók különféle alkalmazások.)

25–34. Témazáró dolgozat

Feladat: *Padtársaddal alkoss feladatokat a témazáró dolgozathoz! Tartsd észben, hogy a jó feladat a tanultakon alapul és valódi kihívást jelent! Különösen értékesek azok a feladatok, amelyek kreatívak, szellemesek és képesek meglepetést okozni.*

(Megjegyzés: ez a feladat a diákokat a tananyag önálló áttekintésére, átgondolására bátorítja.)

35–41. A feladat megbeszélése

A tanár meghallgatja és értékeli az önként megosztott feladatötleteket. A legjobbakat saját szisztémája szerint jutalmazza. A diákok társaik munkájára vonatkozó visszajelzést adhatnak.

(Megjegyzés: az arra alkalmas feladatokat a témazáró dolgozatban is fel lehet használni. Ha ennek lehetőségét a tanár előre jelzi, nagyobb figyelemre számíthat.)

42–45. Kérdések és válaszok

A tanár zárásként felkínálja a kötetlen kérdezés lehetőségét.